

7/2004 č. 1 (23)

BÚSTÁN

Čtvrtletník českého přátelství s Íránci, Afghánci a Tádžiky

با سلام و احترام
بر شایسته بچه ها

بوستان

فصلنامه انجمن دوستی چک
و ایرانیان، افغان ها و تاجیکیان

Фаслномаи дӯстии чех бо эрониён, афғониён ва тоҷикон

Б Ё С Т О Н

شماره ۲۰۴/۷ (۲۳)

7/2004, ш. 1 (23)

ným lidem pomoci. Asi největší pozornost se v této souvislosti soustředí na Teherán, který leží přímo na několika seismických zlomech, jež v minulosti zapříčinily několik silných zemětřesení. Pravděpodobnost, že iránské hlavní město zasáhne v bližší či vzdálenější budoucnosti zemětřesení o podobné intenzitě jako nyní v Bamu, je podle odborníků velmi vysoká, a tak s vědomím nepředstavitelně strašlivých důsledků takové události, mnoho času na nalezení řešení, jež by Teherán či alespoň jeho obyvatele uchránilo nezbývá.

ÍRÁNŠTÍ, TÁDŽIČTÍ, AFGHÁNŠTÍ UČENCI A LITERÁTI V ČESKU

V červnu až červenci 1935 strávil v Praze několik dnů významný iránský revolucionář a moderní básník **Abolkásem Láhútfí** (1887 Kermánšáh v Íránu – 1957 Moskva), který je současně vyhlášen za významného autora jazykově velmi blízké, moderní tádžické poezie ve středoasijském Tádžikistánu. Básník se účastnil mezinárodního kongresu spisovatelů v Paříži. Při zpáteční cestě do Moskvy se zastavil v Praze, kde navštívil Gustu Fučíkovou. Přinesl jí pozdrav od Julia Fučíka, který tehdy byl ve Střední Asii. Sešel se i s dalšími osobami a Rudé právo uveřejnilo překlad jeho větší básně *Evropa* v českém překladu Jiřího Prokopa. Krátce nato tentýž list přinesl rozmluvu básníka s mb (Hanou Budínovou), v níž Láhútfí vylíčil účast na pařížském kongresu i svůj pohnutý i bohatý život. Láhútfí se několikrát sešel s Juliem Fučíkem a později se vyjádřil, že si vážil jeho "vřelého zaujetí a lásky k Tádžikům, Turkmenům, Ázerbájdžáncům". V českých sbornících a časopisech vyšly později další české překlady jeho básní.

Z významných iránských literátů přišel asi rok 1955 do někdejšího Československa učenec a prozaik **Said Nafisí** (1895–1966), aby se sešel s prof. Janem Rypkou a dalšími českými íránisty. Později, roku 1956 a 1968, navštívil Prahu perský prozaik a profesor Humboldtovy univerzity v Berlíně **Bozorg Alaví** (1904–1999) a roku 1960 významná básnířka **Žále Esfahání** (nar. 1922); zde napsala citlivou báseň *Dar prág* – V Praze, kde jí Karlův most připomněl most Chádžú v rodném Isfahánu. Bústán ji publikoval v originále i v českém překladu Věry Kubíčkové roku 1999 a 2002. V Praze od roku 1948 do smrti roku 2000 žil **Mansour Shaki** (Mansúr Šakí), světově uznávaný znalec iránských dějin, autor četných vědeckých i popularizujících pojednání, zejména také z oblasti předislámské – sásánovské právní a sociální problematiky. Roku 1973 Pražského jara se na pozvání čs. ministerstva kultury účastnil iránský hudebník **A. Šírvání**. Naposledy roku 2003 přijel do Čech spřízněný iránský badatel doktor Karlovy univerzity **Mahmúd Ebádiján** (Mahmoud Ebadian), který vydal v Teheránu dva překlady vážných filozofických pojednání českých autorů, roku 1999 Jana Patočky *Sokrates* a roku 2003 *Mladý Hegel* Milana Znoje. V září 2003 k jednání s Karlovou univerzitou přicestoval do Prahy rektor mimořádně významné Svobodné islámské univerzity **Abdollah B. Džásbí**, který si rovněž vyžádal schůzku s výborem Česko-iránské společnosti.

Z Tádžikistánu navštívil Prahu básník **Míršaid Míršakar** (1909–1990), který se účastnil roku 1965 Kongresu spisovatelů literatury pro mládež, a básník **Sajidálí Ma'múr** (nar. 1944) – ten tu roku 1970 napsal básně o Lidicích, o brněnském Špilberku aj. V posledních letech, tj. od roku 1999 žije v Praze tádžický prozaik a hlasatel Radia

Svobodná Evropa – Liberty **Salimdžón Ajubov** (nar. 1960), který roku 2002 v Praze pod pseudonymem Salim Ajubzóda vydal zajímavou knihu *Sad rangi sad sól. Todžikistón dar qarni bístum* – Sto barev stovky let. Tádžikistán ve 20. stol.

Z Afghánistánu několik měsíců roku 1971 pobýval v Praze a léčil se básník a historik **Chalílulláh Chalílí** (1907–1988), klíčová osobnost afghánské kultury 20. stol. V posledních letech 20. stol. do r. 2003 v Praze žil a roku 2002 publikoval obsáhlý *Česko-paštsko-darijský a paštsko-český slovník* **Salahuddin Sayedi**, rovněž autor řady drobnějších, k českým čtenářům se obracejících, spisků.

Tento přehled je velmi pravděpodobně neúplný, přece jsem k němu přistoupil, aby se zachovalo, co je v paměti. Přivítáme pochopitelně jakékoliv dodatky.

J. B.

Petr Vavroušek

ZARATHUŠTRA V AVESTĚ

O životě tvůrce mazdaismu Zarathuštry a o okolnostech vzniku jeho učení, jsme z avestských zdrojů informováni jen žalostně málo. Tento sporý materiál doplňují prameny středoperské. Tato tradice sice opatřila prorokův životopis řadou detailů, ovšem zároveň líčení jeho života doplnila množstvím mytologických a mystických prožitků a událostí, které úzce souvisejí s náboženským systémem, který hlásal. Jeho postava je postupně vtahována do mazdaismu jako jeho nedílná součást a nabírá nové, z hlediska mazdaistické víry účelově formulované náboženské rysy. Pozvolna se tak vytrácí lidská podoba Zarathuštry, původně příslušníka jednoho z mnoha íránských rodů či klanů pastevců, který sídlil kdesi na východě (zřejmě v Baktrii) a v němž zastával relativně nevýznamnou pozici recitátora sakrální poezie.

Ideální postava Zarathuštry z Táke Bústánu ze sásánovské doby

Moderní autoři, kteří píšou o životě Zarathuštrově, přitom někdy jen málo rozlišují mezi stářím jednotlivých pramenů, proto není bez zajímavosti pokusit se o stručný přehled nejstarších avestských zpráv o počátcích mazdaismu. Podle Avesty pocházel *Zarathuštra* (avestsky jeho jméno znamená snad „ten, jenž má plavé velbloudy“), z rodu *Spitámovců* (avestsky zřejmě „ti, již mají zářící [bojovou] sílu“), který uvádějí již gáthy. Jména Zarathuštrových rodičů známe však až z mladší Avesty. Jeho otcem byl *Pourušaspa*, avestsky „ten, jenž má šedé koně“ a matkou *Dugdóvá* (její jméno odráží praíránské kompozitum, které znamenalo „ta, jež má podojené krávy“). Jméno Zarathuštrovy matky je doloženo v avestském kontextu jen jednou, a to pouze v nevelkém avestském fragmentu. Přímě v gáthách se ze Zarathuštrovy rodiny zmiňuje jen jeho nejmladší dcera, která se jmenovala *Pouručistá* („ta, jež má mnoho rozumu /úsudku“).